

ledares upplevelse av nära samhörighet med Gud, och i Nouwens tanke om att det görs genom bön, studier och omsorgsfulla analyser. Utifrån detta betonar Horsthuis de andliga, intellektuella och kontextuella verkligheterna i det pastorala och teologiska arbetet. Relation, deltagande och spiritualitet blir de begrepp som Horsthuis använder som tolkningsverktyg när han närmar sig *perichoresis*. Det grekiska ordet för dans och begreppet *perichoresis* delar samma etymologiska grund. Horsthuis sätt att se är *perichoresis* som en dans där maktrelationer upplöses, där det finns en ömsesidig tillit, ett flöde och gemensam taktart kan fungera som bild för både treenighetens inbördes relationer, mellanmännsliga relationer och människans relation till Gud. Horsthuis menar att treenighetsläran under vissa tider har tappat sin praktiska relevans i kyrkan. Genom att tränga djupare in i läran om *perichoresis* öppnar sig perspektiv på treenigheten som kan avspeglas i kyrkans praktiker. Horsthuis talar tillsammans med Jürgen Moltmann (1926–2024) om hur en betoning av *perichoresis* motverkar en hierarkisk syn på treenigheten, och vidare, balanserade mellanmännsliga relationer.

Horsthuis bygger också på Neil Pembroke som artikulerar en relationell *perichoresis*-praktik av både rymd och intimitet. När den tjänande människan, kyrkan och hela den mänskliga gemenskapen är en avbild av en treenig Gud kan de mänskliga relationerna ha den gudomliga gemenskapen som modell och genom Guds inbjudan även delta i den gudomliga relationaliteten. Relation som essens av Guds existens lyfts även fram av John Zizioulas (1931–2023), och Horsthuis menar att en ökad förståelse av deltagande i gudsgemenskapen öppnar upp för bärande och hållbara pastorala praktiker. Den totala utblottelsen i Kristi lidande och utgivande kärlek blir det yttersta exemplet på hur vägen till helande kan gå genom sårbarhet, och människor i kyrklig tjänst kan bidra till läkning genom att möta sårbarhet med närvaro, deltagande, bön och en eskatologisk blick.

Vägen som Horsthuis presenterar är tänkt att ge människor i kyrklig tjänst en förståelse av sitt uppdrag som en del av Guds verk i världen, att ”dansa i takt med Gud”.

Med tanke på Horsthuis pastorala erfarenhet och bokens betoning på kristen praktik innehåller den anmärkningsvärt få exempel från det verkliga livet. Bokens tre mittersta kapitel tar sats ur tre exempel för att teckna tre rörelser av pastoral mognad (från erfarenhet, prestation och kompetens till relation, uppmärksam närvaro och gemenskap), men i övrigt bygger boken framför allt på en rad teologers tolkningar av treenighetsbegreppet. Läsaren inbjuds att göra egna reflektioner över *perichoresis* innebörd för kristen praktik i de egna sammanhangen och situationerna, men boken är något tunn vad gäller konkret tillämpning. Förhoppningsvis kan författarens ärende förverkligas och läsare i kyrklig tjänst fördjupas i förståelsen av sitt uppdrag.

Elin Kindeskog
TK, Linköping

DOI: 10.51619/stk.v10i1.27624

Michael J.P. Robson. *Thomas of Eccleston's De adventu Fratrum Minorum in Angliam, 1224–c. 1257/8: Commentary and Analysis*. Woodbridge: Boydell Press. 2023. 322 s.

Vi befinner oss i ett tidevarv av franciskanska jubileer. Nästa år är det 800 år sedan Franciskus av Assisi (1226–1230) dog, och år 2031 firas 800 år sedan de första brödernas ankomst till Sverige. Förra året firade de olika franciskanska grenarna i England 800-årsjubileet av de första brödernas ankomst till landet. Med anledning av detta valde Michael J.P. Robson, en framstående auktoritet inom det franciskanska kyrkohistoriska fältet och emeritus vid University of Cambridge, att författa en kommentar och analys av en av de tidiga krönikorna om brödernas ankomst till de brittiska öarna. I boken *Thomas of Eccleston's De adventu Fratrum Minorum in Angliam, 1224–c. 1257/8* aktualiserar Robson detta jubileum genom en omfattande

kommentar och analys av det tidiga verket. Utifrån ett svenskt perspektiv kan vi bara passa på att njuta av att källor likt dessa finns bevarade från den tidiga franciskanska tiden. Det är inte någonting vi är bortskämda med på hemmaplan.

På många sätt är detta ett klassiskt kyrkohistoriskt verk som hämtar sina källor från de medeltida dokument som engelsmännen från 1200-talet efterlämnat. Boken är indelad i femton kapitel som följer strukturen från Thomas av Ecclestons (härefter enbart Thomas) krönika, som består av femton *collationes*. Varje sida är sprängfylld med djupgående analyser som systematiskt värderar, diskuterar och problematiserar såväl Thomas historiska uppgifter som honom som historiker och krönikör. De femton kapitlen går, med god vilja, att bryta ner i fem delar: (1) Den tidiga engelska missionen, (2) de första brödernas dygdiga förtjänster, (3) den juridiska och geografiska indelningen, (4) den engelska franciskanska infrastrukturen samt (5) ett persongalleri över några bröder. Robson själv är tydlig med att denna bok varken ska uppfattas som en glossa eller som ett nytryck, i stället är det just en kommentar och en analys. I verket diskuterar Robson huruvida Thomas strukturerat sin krönika utifrån kronologi eller tematik. Robson själv finner inte tillförlitliga argument för endera utan testar tanken på att de femton *collationes* från början var fristående. Således argumenterar Robson för att Thomas verk bör förstås som en kompilering, snarare än en regelrätt krönika. För den nyfikna som saknar kännedom om den tidiga franciskanska rörelsen bör verket läsas parallellt med Thomas krönika.

Den tidiga franciskanska rörelsens historia är ett välundersökt, men också komplext och ofta omdiskuterat forskningsområde. Boken har många förtjänster och Robson använder Thomas krönika som ett studieobjekt för att diskutera många brännande frågor från hela den tidiga franciskanska traditionen. Till sin hjälp använder sig Robson av flertalet olika källmaterial, däribland engelska

annaler, källor från det engelska hovet, andra ordnars krönikor och brevlitteratur. Det är uppenbart att det är en mästare som tagit sig an sitt passionsprojekt. Genom hela boken fungerar brev och krönikor från cistercienser, dominikaner och benediktiner som ett korrektiv mot Thomas. Robson är inte rädd för att blottlägga de uppenbara brister, tomrum eller överdrifter som Thomas text innehåller. Med detta sagt använder Robson också, intressant nog, den samtida franciskanen Salimbene de Adams (1221–ca 1288) italienska krönika för att utmana Thomas i frågor som rör den engelska provinsen. Det finns hos Robson således ingen partiskhet för engelska källmaterial.

En ytterligare förtjänst med boken är att Robson, genom sina källor, hanterar frågor om känslor, motsättningar och framgångar med stor mänsklig värme. Den som förväntar sig att Robsons verk ska vara deskriptivt och torrt, lär bli överraskad. I det stora hela är denna kommentar och analys en god ingång för den som är intresserad av den tidiga franciskanska rörelsen. Att den utgår ifrån en specifikt engelsk kontext spelar ingen nämnvärd roll, eftersom Robson använder Thomas krönika som ett sätt att beskriva många av de aktuella frågorna inom den tidiga franciskanska kyrkohistorien. Bokens 300 sidor bidrar till stor fördjupning och strukturen förstärker Robsons arbete. Det är utan tvivel en viktig bok som på ett noggrant och angeläget sätt behandlar franciskanernas ankomst till England.

Trots bokens många förtjänster, finns det vissa brister. Strukturellt hade Robson kunnat hjälpa läsaren genom att infoga fler blockcitater från Thomas krönika. Nu lämnas läsaren att hitta citaten på egen hand, eftersom merparten av Robsons kommentarer endast implicit berör krönikan. I fråga om innehåll finns också kritik. Ett exempel på detta är att Robson avfärdar frågan om Thomas tystnad kring mendikantkontroversen alltför lättvindigt. Detta var en stor fråga som briserade vid universitetet i Paris. Att förklara Thomas tystnad med hjälp av att det

inte var uppbygglig läsning för de unga bröderna, är inte en argumentation som håller. Vidare så finns det i verket en obalans gällande att gå på djupet eller att hålla en bredd av teman i luften. Låt mig ge ett exempel. Genom hela boken benämns en mängd teman som kunde fördjupats ytterligare men som inte får någon fördjupning. Däremot känner sig Robson manad att i flera av sina kapitel återkommande skriva om brödernas bruk om att gå barfota. Vid en femte läsning av detta bruk tröttnar läsaren. Inte heller låter Robson behandla frågan om Elias av Cortona (ca 1180–1253) utifrån flera vinklar, utan han lämnar läsaren med en entydigt negativ bild av ordens andra generalminister. De senaste åren har många forskare lagt mycket kraft och möda på att upprätta denna broder Elias mot den starka kritik som riktats mot honom allt sedan slutet av 1800-talet av Paul Sabatier (1858–1928). Denne franske forskare målade upp Elias som grunden till franciskannernas väg mot dekadensen. Likaså noterar Robson att Thomas inte skriver någonting om klarissorna, dock ger han inga förklaringar på varför denna tystnad finns hos Thomas.

Sammanfattningsvis är Robsons bok en viktig och djuplodande kommentar till Thomas av Ecclestons krönika, som erbjuder nya insikter i den tidiga franciskanska rörelsen. För den nyfikne är detta en god ingång till den tidiga franciskanska världen och bör läsas parallellt med Thomas krönika. För den som söker en mer fullständig förståelse av rörelsens mångfacetterade historia, kan det dock vara nödvändigt att läsa den parallellt med andra verk och källor. Med det sagt är boken omistlig om man vill förstå de tidiga bröderna i England, de mekanismer som ledde till att de kom dit, hur de organiserade sig och vilket eftermål de lämnat efter sig. I en drömvärld hoppas jag att någon tar sig an ett liknande passionsprojekt inför år 2031 och det svenska jubileet.

*Robin Nord
TM, Jonstorp*

DOI: 10.51619/stk.v10i11.27625

Daniel Seblewengel. *Perception and Identity: A Study of the Relationship between the Ethiopian Orthodox Church and Evangelical Churches in Ethiopia*. Carlisle: Langham Monographs. 2019. 463 pp.

This publication explores the dynamics of the historical and contemporary interaction between the Ethiopian Orthodox Church and Evangelical traditions in Ethiopia. The first chapter provides an introduction with three theoretical outsets. First, discussions by Kwame Bediako (1945–2008) regarding identity in African religious contexts. Second, the integrative perspectives by Andrew Walls (1928–2021) concerning “essential continuity”, the “indigenizing” and “pilgrim” principles. Finally, the introduction relates to perspectives on translation and transmission introduced by Lamin Sanneh (1942–2019). These theoretical perspectives remain implicit when reading the following chapters. Furthermore, the introduction may have raised questions regarding inherent methodological problems in analyzing church bodies representing consistent identities, such as the Ethiopian and Evangelical churches.

The second and third chapters offer a historical overview of the establishment of Christianity in Ethiopia and the arrival of the Evangelical missions. These chapters are intended for those new to this part of Ethiopian history, but they also serve as a review of already published material for those already familiar with Ethiopian church history.

The fourth chapter discusses the encounter between the Church Mission Society and the Ethiopian Orthodox Church. The Anglican church perceived the Ethiopian Orthodox Church as an equal church and the Church Mission Society’s mission strategies focused on revitalizing the Ethiopian Orthodox Church. The strength of this chapter lies in the inclusion of archive material from the University of Birmingham’s Special Collection. The material shows letter correspondences between individual missionaries from the Church Mission Society